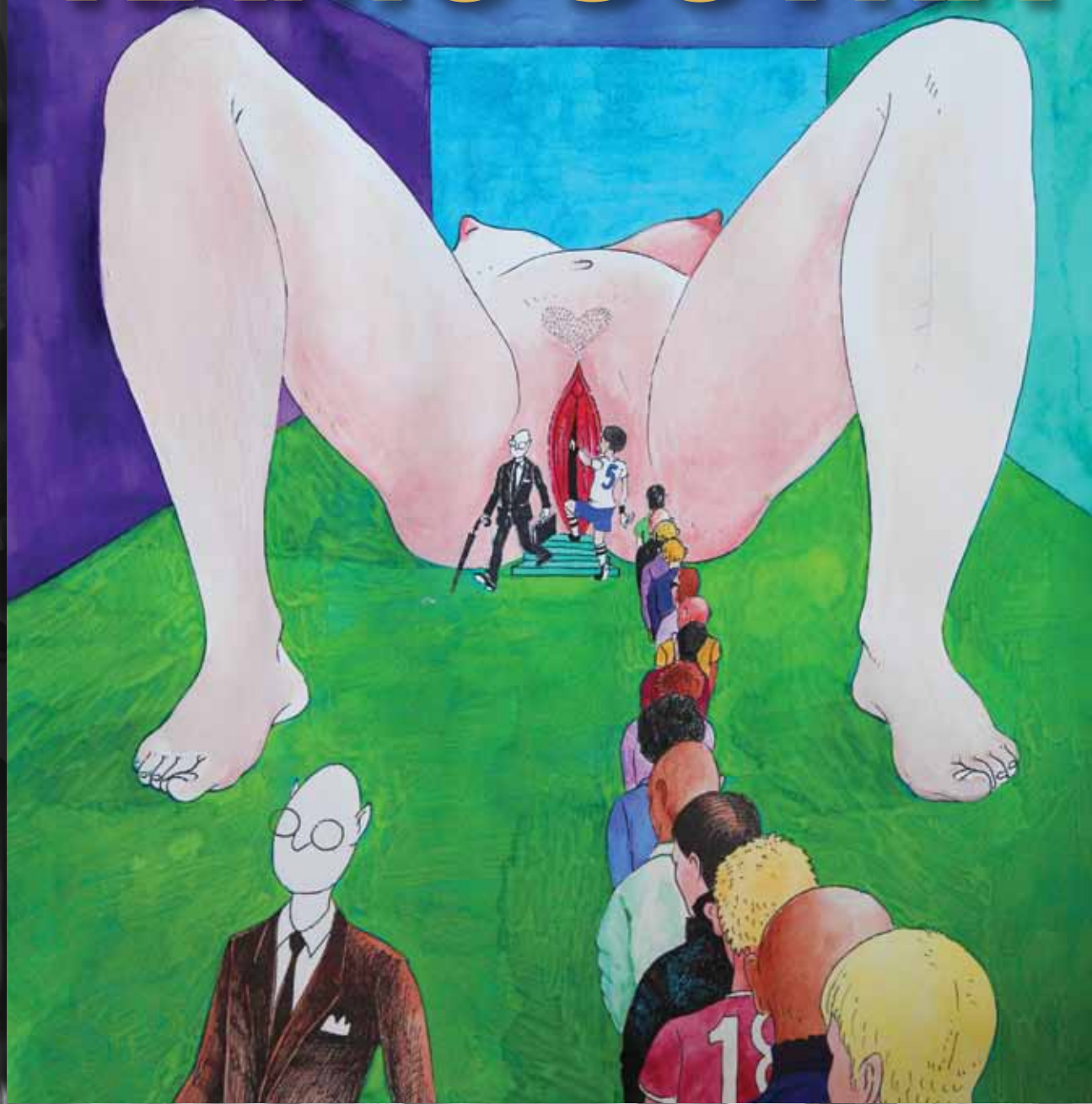

Anej Sam

KAMO SUTRA

O SMISLU ŽIVOTA

Sve je već rečeno –
samo dobre knjige
treba čitati.

S petogodišnjom kćerkicom otac spolno općio. Izopačene seksualne nagone na djetetu izvivljao.

Ili tako figurira, a nedužan je kao leptir.

U oba slučaja pred nama je zločin. Strašan zločin. Iako se dogodio skoro prije četvrt stoljeća – ako je istina prvo – zločinac je na slobodi, među nama je, pa još sve vrijeme djeluje javno, kao novinar i književnik. Isto je i ako se dogodio prije nepune dvije godine – ako je točno drugo – zločinka je slobodna kao ptičica, sveprisutna je medijska ličnost, zvjezdica i uzor mnogim mladim djevojkama.

Strašno! Da ideja pravednosti odumire, doista je strašna spoznaja. Da o dostojanstvu i časti ne odlučuje čovjek vlastitim činjenjem (niti u takozvanim normalnim prilikama), teško je podnošljivo stanje. Ideja pravednosti je, naime, očovječenome čovjeku oduvijek najpouzdanije životno uporište. Odumiranjem te ideje, i pojam o zločinu blijedi! Razumijevanje dobra i zla se predrugačuje. I evo: zločin više nije zločin (kao što heroizam nije heroizam). U tako uređenom svijetu, čovjek na višoj ravni očovječenja gubi volju za životom. I bolji dio čovječanstva odumire. U ruke neočovječenog čovjeka, svijet postupno prelazi.

Zločin prati čovjeka oduvijek. Iskorijeniti ga je nemoguće. Svijest o zločinu krijepiti i prostor mu sužavati, uvijek je moguće. I tako stvarati okruženje za dostojniji život. Tome smo svi pozvani. Ako ništa drugo ne možemo učiniti, nad zločinom se moramo užasnuti. Zločincu i na taj način račune kvarimo, sebi osjećaj životnog smisla osiguravamo. Da, razumijevanje smisla života nas određuje.

Sve što čovjek čini, zapravo je traganje za smislom postojanja. Dok mudre knjige čita ili velike kuće gradi, sučovjeku ruku pruža ili mu grkljan reže, goleti pošumljuje ili asfaltom planet prekriva, umirućeg mačića spašava ili na crvenom tepihu pozira, zbog istine glavu na pazar nosi ili osjećajima trguje, čovjek postojanje opravdava. Pokušava se životu odužiti, sebe odobriti. Spokojno umrijeti. U obmanjujućoj i zavodljivoj stvarnosti, udaljen od jezgre života, čovjek se najčešće neživotno odlučuje. A ostvarenje nesmišlene želje samo novu stvara, na dosegnutom cilju je Ništa – samo se novi otvara.

„Što je dobro“ - pitate.
Dobro je biti hrabar.

Friedrich Nietzsche:
Tako je govorio Zaratustra

O, dobro poznam zle tajne vještine,
al' ništa ne zna tko ne zna da gine.

Torquato Tasso:
Oslobođeni Jerusalem

Čovjekov je glavni zadatak
u životu da sebe kao
ličnost rodi...

Erich Fromm: *Čovjek za sebe*

Osjetljivost je otupila;
čistost se uprljala; odrazi
srca se umrtvili; i sve to
mirno podnosimo, sve
prihvaćamo.

André Gide: *Les faux-monnayeurs* (Krivotvoritelji novca)

Prvo dijete ljudske,
božanske ljepote, je
umjetnost.

Friedrich Hölderlin:
Hiperion

Ljepota je izvorno
sedinjujuće Jedno.

Martin Heidegger:
*Erläuterungen zu Hölderlins
Dichtung* (Objašnjenja
Hölderlinovog pjesništva)

Što sja, za tren se rodilo; što vredi,
ni pred dalekim potomstvom ne bleđi.

Johann Wolfgang Goethe: *Faust*

stupanje Giordana Bruna na lomaču omalovažavali bi i ismijavali. Čovjek je danas dobar ako homoseksualnom paru omogući posvajanje i odgoj djece. Ili se izjasni za smanjenje zatvorske kazne zločincu koji će prvi dan na slobodi izivljavati mračne nagone na desetogodišnjoj djevojčici (u prisutnosti bakice), potom će bakicu ubiti (u prisutnosti unučice), radi nešto sitniša, preostalog od oskudne mirovine. S malo spretnosti će taj dobročinitelj koji je pomilovao zločinca osigurati status društvenog odličnika (najmanje kao voditelj organizacije za zaštitu ljudskih prava) ili položaj visokog dužnosnika Europske unije.

Među činiteljima raščovječavanja čovjeka, „napredni“ svijet koristi također ljepotu. Zbog činjenice da je ovoj raspravi povod *Gola istina*, o ljepoti ću zapisati nekoliko riječi više (izvođenje raščovječavanja pomoću umjetnosti, dobrote i ljepote detaljnije sam pojasnio u knjizi *Kam greš, Evropa*).

Ljepota očovječuje

Na vijugavoj stazi očovječavanja, u dubinama ljudske tajanstvenosti porodila su se posebna osjetila, zbog kojih se naš daleki predak različito odazivao na vanjska obličja. Kroz životna iskustva s različitim slikama, odnosno oblicima iz prirode i životinjskim likovima, čovjek je doživljavao stanja ugone i nelagode. S ugodnim doživljavanjem pred nekim obličjem – prepletanje gora i dolina, mekani i usklađeni pokreti životinja, posebni odnosi boja neke livade – ta osjetila su se krijeplila. Okrijepljena, omogućavala su još više ugone. Uz pomoć tih osjetila čovjek je sa svojim okruženjem uspostavio odnos na višoj ravni: estetski odnos. Tako se u bivstvovanju čovjeka pojavila nova kategorija – ljepota. S doživljavanjem ljepote, rodila se i potreba za njom. Potreba za ljepotom značila je višu ravan očovječenja. Naime, čovjek koji ljepotu doživljava, na stvarnost se božanski odaziva. Nered pokušava u harmoniju prevesti, besmislu smisao udahnuti. Ljepota se, dakle, prožima s etikom. Zato možemo reći da ljepota i dobrotu krijepli.

Lijepa obličja, prostori, ljudi, u pravilu djeluju na čovjeka. Više ili manje – ovisno o istančanosti osjetila pojedinca. Oplemenjuju duhovnu supstancu, osnažuju doživljaje, okrepljuju misaonost. Platon je zapisao da je „ljepota pomoćnica pri rođenju dobrote“, a za Plotina se „ljepota kao i duša rađa u Ideji“. Prema Baumgartenu, nastavljaču Leibnizove estetske misli, ljepota je „slutnja istine“, a za Kanta „harmonija osjećajnosti i uma, povezana s etikom“. Na individualnu ljepotu, koja je svojstvena samo čovjeku – grčki kipovi bogova su posebno dojmljivi – upozorio je Schopenhauer: „Od svega nas najbrže uzdigne do čistog estetskog razmišljanja ljudski obraz i lik.“ Prema Krleži, „sve Ideje izviru iz Duše, pa tako i Ljepota“. Tako je objašnjivo, da su se častitelji ljepote najčešće bavili Ljepotom čovjeka. Za to je još

Knjiga – činitelj očovječenja

Tko je došao na svijet da ga ozbiljno i u najvažnijim stvarima prouči, taj može reći da je sretan ako se izvuče zdrav i čitav.

Arthur Schopenhauer
(*Mudrosti svijeta*)

Stvaranje – to je veliko spasenje od patnjâ i olakšanje života.

Friedrich Nietzsche:
Tako je govorio Zaratustra

Najsretniji je onaj čovjek koji je sretnim učinio najviše drugih ljudi.

Denis Diderot
(*Mudrosti svijeta*)

Književnik je čovjek kojemu pisanje ide teže nego drugim ljudima.

Thomas Mann
(*Mudrosti svijeta*)

Iako nije puna istina, ta poslovice je – imamo li na umu knjigu izvorno – pouzdan životni putokaz. Čovjek, naime, može živjeti bez knjige, ali ostaje na nižoj ravni očovječenja. I manje ima od života. Zato su među nama pojedinci koje prati osjećaj smislenosti života i sa sobom su „u dobrim odnosima“, i drugi, bez uporišta u sebi, koji neprekidno sumnjaju u ispravnost životnog puta, odnosno u smisao života.

Zašto jedni tako, drugi onako? Jednostavno: prvi su pripremljeni za život, drugi nisu. I pri opažanju prvog proljetnog pupoljka jednima srce veselo zaigra, drugi su ravnodušni. Veselo mahanje repićem nekog psića za jedne je potvrda božanstvenosti suživota, drugi su toga doživljaja lišeni. Prvi punoću života osjećaju, druge praznina prožima. Ili: za grčem na licu prolaznika jedni krvareće srce vide, drugi ga niti ne opaze. Prvi će utješnu besjedu ponuditi i osjećaj korisnosti osigurati. Drugi neće doživjeti taj plemenit osjećaj.

Da bi čovjek preprijevanje pahuljice doživio ili knedlu u grlu sučovjeka opazio, mora prvo sa sobom nešto učiniti. U tom činjenju je knjiga (i umjetnost uopće) najpouzdanije oruđe. Čitajući knjigu, mi, naime, koračamo stazom koju je prehodao pisac. Mi uranjamo u njegovo biće. S njim se radujemo i patimo. Snažno doživljavamo stanja prije nam nepoznata, i pojave koje ranije nismo opažali. Srce nam tako postaje nježnije, misao slojevitija, činjenja pravednija. Istančaniji, opažamo sve oko sebe – snažnije živimo. Misaono cjelovitiji, lakše rješavamo životne zaplete – uporište osiguravamo u vlastitom biću. Slijedeći ideju pravde, osiguravamo mirnu savjest i naklonjenost boljeg dijela sredine.

Knjiga, dakle, bitno pridonosi višoj ravni očovječenja. Posljedično ljepšem svijetu i sretnijem životu pojedinca. Na to upozoravaju i razne krilatice o knjizi: *Svjetiljka u tami*, *Zvezdani putokazi*, *Orfejska muzika*, *Glasovi budućnosti*.

Izuzetne knjige, one koje su u prošlosti utjecale na razvoj nekih naroda pa i na civilizacijski tijek, produbljivale su ukorijenjenost svijesti o uzvišenom poslanstvu knjige. Knjige francuskog mislioca Abelarda (1079.-1142.), koje su, doista, bile glasovi budućnosti, osjetno su utjecale na misaonost zapadne Europe – išle su iz ruke u ruku; o njegovim mislima se raspravljalo u selima i gradovima, po drumskim krčmama i na Papinom dvoru. Svaka knjiga Erazma Rotterdamskog (1474.-1536.), utjecala je na intelektualne krugove cijele Europe i poprilično uzdrimala temelje Rimokatoličke crkve. Konzervativnu Europu su razjedale i filozofske knjige Giordana Bruna (1548.-1600.) koje su se čitale kao čista poezija. S knjigom *Kopernik zauvijek* u misaonost Europe duboko je zarezao i Galileo Galilei (1564.-1642.).

Pošli smo da se sklonimo od klateži, od svih tih drekavaca i svih tih piskarala što zuje kao mušice, od kramarskog smrada, od onih što se koprcaju zbog častoljublja, odvratnog zadaha -: fuj, živjeti među ološem. - fuj, među ološem predstavljati prvog! Ah, gadosti!...

Friedrich Nietzsche:
Tako je govorio Zaratustra

Gde svi lažu niko ne laže.
Gde je sve laž ništa nije laž.

Danilo Kiš:
Enciklopedija mrtvih

Sloboda ne znači govoriti bilo što ni povećavati broj listova punih skandala, ni uspostavljati diktaturu u ime budućeg oslobođenja. Sloboda znači prije svega ne lagati. Tamo gdje se množi laž, najavljuje se tiranija ili se ona nastavlja.

Albert Camus: *Kronike*

Nužnost i prokletstvo laži

Krleža je zapisao da je, u anatomiji građanskog društva, laž neka vrsta mesa, kojim je taj kostur pojastučen. Doista, društvenu zajednicu bez laži, teško je zamisliti. I očovječen pojedinac dospijeva u stanje da mora lagati.

Ako se, recimo, terorist raspituje za trgovački centar u kojem bi podmetnuo bombu, valjda ćemo ga uputiti u pogrešnom smjeru i pozvati policiju. Dok postoji nepravda, prisila i zločin, neizbježna je i laž kao oružje slabijih na strani pravde. U knjizi *Mini predavanja o maksi temama*, Leszek Kołakowski navodi čest primjer iz *Drugog svjetskog rata*: Uđu Nijemci u neki kraj i raspituju se za posakrivane Židove. Plemenito načelo, da ne treba lagati, niti jedan osvijestjen stanovnik ne poštuje, inače bi nevina čovjeka poslao u smrt.

Zbog činjenice da je zavodljiva i „ljepljiva“, te da kao dio životnog programa pustoši i raščovječuje čovjeka, laž moramo izbjegavati. U stanjima kad je neizbježna – zaživi kao pravedno rješenje, spas – moramo je osvijestiti kao laž. Opasno je lagati, vjerujući da govorimo istinu (samoobmana). Shvatiti kao poštenje laž zbog osobne koristi, druga je opasnost laganja. Svakako je najvažnije osvijestiti činjenicu da je laž nemoralna, te da zlobne laži vode do tragičnog razrjeđenja duhovne supstancije pojedinca. Do stanja, kad čovjek više nije čovjek. Zato su se Kant, Aurelije Augustin i još neki mislioci, zauzimali za zabranu svake laži.

Alah i kršćanski Bog imaju puno zajedničkog: između ostalog i to, da mirne duše posmatraju, dok im se djeca međusobno ubijaju.

Rudi Ringbauer:
Božje resnice (Istine o Bogu)

Sveštenik vlada pomoću izuma greha.

Friedrich Nietzsche: *Antihrist*

Tko hoće udisati čist zrak, nek ne ide u crkve.

Friedrich Nietzsche: *Jenseits von Gut und Böse (S one strane dobra i zla)*

Čoveku koji je intelektualno viši od drugih, samoća pruža dvogubu korist: prvu, što je sam, i drugu, što nije s drugima.

Arthur Schopenhauer:
Pareneze i maksime

Isključivi je smisao života služiti čovječanstvu.

Lav Nikolajevič Tolstoj
(Mudrosti svijeta)

njegovih poteza: raščovječuje. To je, uistinu, u biću svih vjerskih organizacija. Novozavjetno učenje o pokajanju i oprostu grijeha, najučinkovitija je formula razgradnje duhovne supstance čovjeka. Jednostavno, čovjek može činiti sve što čini vrag, doslovno sve – dobar primjer je i *Gola istina* – Bog ga neće kazniti ako „prizna grijeh“ (ili se kakvom *dominusu* učini da je priznao). I zašto bi se čovjek – pomislimo na te dvojbe mladih ljudi – naprezao, usavršavao, mučio; zašto bi radio, štedio, učio, ako je jednostavnije varati, krasti, otimati, ubijati, prostituirati se. S vremena na vrijeme „priznaš grijeh“ i u Božjoj si milosti. Dno života! Zato su vjerske zajednice najuspješnija poduzeća. S najrazrađenijim metodama cijedenja novca. A metode temelje na neosviještenosti smisla života.

Medijska sveprisutnost Denisa Kuljiša, novinski imperij laži Ninoslava Pavića, „intelektualno-spolna znatiželja“ Don Kačunka, bolesna potreba Nives Celzijus za javnom prisutnošću, „snažnih utisaka“ gladni komercijalni mediji – u tom ždrijelu se našao po objavi *Gole istine*. I dok sam trepnuo, tu se zatekoše i slovenska braća po (žabljoj) krvi.

Banditizam slovenskog novinarstva

Na prekmurskom Goričkom, „bogu za leđima“ (tromeda Slovenije, Austrije, Mađarske), među seljacima, dobro sam se osjećao. Iako je to bilo vrijeme društvenih previranja, krijepljenja nacionalističkih strasti, pojačanog nepovjerenja, ti jednostavni ljudi su bili sa mnom prijazni, dobrohotni, otvoreni; niti zbog mogega malo neobičnijeg odijevanja nisu od mene zazirali. Određujući se prema svakoj novoj sredini na isti način – više davati nego uzimati – uvodio sam postupno različite kulturološke sadržaje u način života mještana, u novinama „portretirao“ stvaratelje i izrazitije nositelje općeljudskih stremljenja (zapisom o seljanki koja je pročitala sve knjige knjižnice u Kuzmi, neke i više puta, potaknuo sam čitatelje *Jane* na darivanje knjiga – knjižnica je obogaćena za oko tristo naslova). Sa svojim posebnim vrijednostima i teškoćama, ta „zaboravljena“ pokrajina se bar malo približila Sloveniji. Upravo zbog toga sam u „metropoli“ pokrajine, Murskoj Soboti, navukao gnjev pokrajinske „kulturne ministrice“ Brigitte Bavčar, „prvog intelektualca“ Štefana Smeja i još nekih „kulturnjaka“, koji su mi godinama zagorčavali život.

Kako sam u slovenskom tisku poprilično objavljivao, gomilao sam neistomišljenike, protivnike pa i strasne mrzitelje. Oduvijek pišem s namjerom da se što promjeni u stvarnosti, da unesem nešto smisla u sveprožimajući nesmisao.

Ne, prva i druga šefica – Tonkica Kalauz i Ana Herceg – nisu objavile popravak. Niti druge, kasnije, vidimo. Očito im je lakše živjeti s lažju – zrak ispunjen kricima zgnječenih duša ih opija.

Novinarstvo – skupljanje gnojnih ispljuvaka

Doista, čudno je to s čovjekom. Ja znam, da će Ana Herceg govoriti svom djetetu (poznato mi je da je nedavno rodila) o životu isto (ili približno isto) što sam ja govorio svojoj kćerkici Nini. Da će joj pokušati približiti nazore, koje ja zastupam. Također u ovoj knjizi. Nudit će joj sadržaje slične onima u mojim slikovnicama. Istovremeno će je na sve načine odvrćati od životnog programa Nives Celzijus. I istovremeno sve čini da mene (simbolično) ubije, a Nives Celzijus obogotvori. I koliko ih je još u Hrvatskoj i Sloveniji, koji isto čine. Tako se određuju prema Aneju Samu i Nives Celzijus. Pa neka razumije ljudski rod tko može!

U Sloveniji je medijska obrada Aneja Sama rodila i više tragikomičnih zgoda. Dogodilo se da neki skandal-kroničar dopodne „obavještava“ javnost o „pokvarenosti“ Aneja Sama, popodne pomaže sinu osnovnoškolcu završiti pismeni zadatak na temu „*Dobro je činiti dobro*“, prema bajci *Mačak Mačak* Aneja Sama. Ili: na nekoj proslavi je zaslužnim građanima, u ime gradonačelnika, darovala knjigu Aneja Sama *Žuborenje Slovenije*, „poznata kulturna radnica“, koja je istog dana sudski osuđena zbog klevete Aneja Sama.

Upućeniji poznaju, nažalost, i tragične slučajeve. Zbog medijske obrade poznate zaštitnice životinja Milene Močivnik, jedna je četrnaestogodišnja djevojčica počinila samoubojstvo. Milenu je upoznala i snažno doživjela kroz moje knjige *Balade zavrženih (Balade odbačenih)* i *Milena*, potom i neposredno (iz njezinog azila je posvojila psića). „Anej, moja kći se ne rastaje od tvoje knjige“, govorila mi je pri slučajnim susretima njezina majka. Slušao sam, čisto srce se poistovjetilo s drugim čistim srcem (junakinja, realna osoba), ushićena je, raduje se životu jer je Ljepota među nama... Poslije nekog vremena – hrast ne smije nadvisiti šikaru – počelo je medijsko ubijanje junakinje knjige i autora. „Azil je krinka... Milena Močivnik i Anej Sam švercaju drogu u živim psima, na odredištu im razrezuju trbuhe... Mučitelji pasa i ubojice...“

Rezali žive psiće... Znači: Ljepote nema... lagali su! A čisto srce ne može bez Ljepote. Mladom srcu, koje nije upoznalo prljavu stranu života, srcu kao eter čistom, pri takvoj se spoznaji sruši svijet. Sudsku presudu o tragičnim lažima, mediji su objavili (neke je obvezivala presuda) prekasno – četrnaestogodišnja djevojčica je već bila napustila našu stvarnost.

O, proklete laži neba i domovine,
kad mudrac šuti, a laju novine.

Miroslav Krleža: *Pjesma novinara*

Dobrima škodi tko
štedi zle.

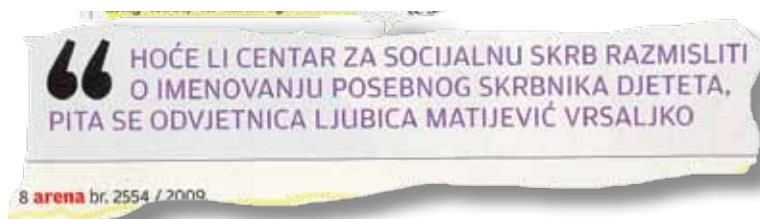
Seneka (*Latinske izreke*)

Gromovi udaraju u vrhove
gora.

Herodot (*Mudrosti svijeta*)

Toliki broj nakaznih učini
da nam ovaj svet odista
izgleda najgori od svih
svetova.

Jovan Dučić:
Blago cara Radovana

Da biće bludnice razjeda Pratemelj opstoja, dobro su znali i pisci biblijskih tekstova. Na tu kobnu pratilju čovjekovog vrludanja kroz život, upozoravali su brojni mislioci, koji su trepetali nad sudbinom čovječanstva. Umjetničkim ostvarenjima na tu temu mogla bi se popuniti manja knjižnica, odnosno galerija.

Moralistika drolje

Zašto su se Sinovi Sunca bavili moralistikom drolje? Zola u *Nani* uspoređuje bludnicu s muhom blještave sunčane boje, koja se na nekom raspadajućem truplu napasla smrti, potom zujeći i plešući, u sjaju dragog kamenja, truje muškarce već samim dodiror; životinja odjevena u zlato, slijepa kao svaka sila, koja već vlastitim duhom okužuje svijet. U *Sjaju i bijedi kurtizana*, Balzac upozorava da je sedam desetina svih zločina posljedica neuredne, posve tjelesne ljubavi, te da u određenim stanjima hirovi kakve žene mogu utjecati na sudbinu države.

„Plaćem zbog djece koja se nisu uspjela oprostiti od svojih igračaka.“

Svi moji vibratori

Prije nego što smo počeli intervju, pohvalila si se svojim novim vibratorom. Možeš li nam ga opisati?

Kupila sam ga u Stockholmu. Rekla sam – dajte mi najbolji vibrator koji imate! Prodavač je rekao – dobro, ali postoji mogućnost da, ako kupite ovaj vibrator, više nikad ne probate muškarca. Vibrator je prozirno-zlatni i ima zlatne kuglice koje pritisneš pa ti se okreću, ima sedam brzina podijeljene na lijevu i desnu. Imaš i mali dio za klitač koji je u obliku medvjeda s dugim nosom. Ok, znam da medvjedi nemaju dugi nos, ali ovaj ima. Također, ima i sedam funkcija, može ići bzz, bzzzz, bzzzzzzzz, bzz bzz bzz, i tako dalje.

Koliko točno imaš vibratora ili ikakvih drugih "igrački"?

Imam ukupno sedam vibratora. Kupila sam si nedavno i gaćice u obliku leptirića. Imaš i mali upravljač koji upravlja gaćicama. One vibriraju, pa tako kad ti netko priča nešto totalno dosadno, gaćice ti super posluže.

Dakle, put u Stockholm, dajte mi najbolji vibrator, sedam ih je, i tako dalje, Bože moj, još jedno pred životom izgubljeno biće, ništa novog pod Suncem. Ali kad se dogodi da, nakon povratka iz Stockholma, vlasnica „sedam najboljih vibratora“, poruči narodu ovo o „plakanju zbog stradajuće djece“, čovjek se mora užasnuti. Zbog očuvanja čovječnosti, zbog sebe sutrašnjeg, zbog djece kojoj danas krađu živote brutalnije nego u ratu, čovjek mora kriknuti: To je prokletstvo bludnice! Izrod pakla raznaša klice pođavoljenja!

Koliko će još vremena trebati svemogućí Otac, da konačno shvati, kakvu strašnu grešku je napravio stvorivši čovjeka?

Rudi Ringbauer:
Božje resnice (Istine o Bogu)

Mi smo još uvijek repate zvijeri.

Miroslav Krleža: *Fragmenti dnevnika iz godine 1942*

Hoće li se ko usuditi da napiše esej o gluposti kao pokretaču istorije?

André Glucksmann: *Glupost*

U blizini takvih ljudi spopada me doslovno fizičko gađenje.

Henrik Ibsen: *Lutkina kuća*

Tako je oduvijek. Lijepi i ružni obraz svijeta, prava i pogrešna strana života. Biblijski: dobro i zlo. Na različitim dionicama civilizacijskog puta – različite mogućnosti za bolji i slabi dio čovječanstva. Nikada, međutim, zasigurno nikada, prostor na pravoj strani života nije bio tako sužen kao danas. Ljudi Božji! Zastanimo na trenutak! Pogledajmo, pogledajmo bistrim okom, što je oko nas; prelistajmo novine, pogledajmo televizijske programe, knjižarske police i ljestvice čitanosti u knjižnicama; osvrnimo se na ponašanja i činjenja ljudi oko nas. Uživimo se u biće djece, još čistih srca, koja zakoračuju u odraslost. Traže životnu stazu. Koliko je realno, da ih preuzme životni nazor bolničarke iz grupe *Liječnici bez granica*, ustanoviteljice *Društva za zaštitu životinja*, djevojke koja je osvijestila sudbinskost suživota s prirodom, a koliko da ih zamreži Nives Celzijus? Pa to je zastrašujuće. Kamo god se okrenu: ljepljiva laž. Na svakom koraku: trulež i blud. Ponuđeno kao: uspješan život.

Kad temeljitije razmisli, čovjek shvati da je ta krađa života odvratnija od ropstva. Rob zna zašto je prikraćen za brojne životne sadržaje. S tim saznanjem je i dalje čovjek. Još postoji nada da dospije u slobodu. Odrastajući danas, u slobodi, ljudi magleno ili jasnije osjećaju da to nije život, a ne znaju što im nedostaje i tko im je to uskratio. Kad bi znali, borili bi se. Ovako, glavinjaju od jednog privida do drugog, vuku se za životom. Živi mrtvaci.

Kako je moguće da svjetina s dna života danas zasmrađuje zadnje životne proplanke, ako znamo da je svako vrijeme imalo svoje Cice Kaubojke i svoje bakljonoše? Rimska Hetera, onovremena Cica Kaubojka, zatrovala je jednu ili par obitelji. Tada, naime, nije bilo umjetnih prijenosnika njezinih otrovnih klica. Hoće li misao bakljonoše Petronija ili Seneke otputovati među ljude, o tome nije odlučivao Heterin „dragi prijatelj“. Duh Zoline *Nane* okužio je Pariz – otrovne klice muhe u sjaju dragog kamenja, samo su bulevarske novine prenosile. I nije ih bilo toliko, da knjige ne bi mogle disati. Kužni plin svakog podrigivanja Playboyeve zečice, danas elektronski mediji na sve četiri strane u trenu dostave, naredni dan ih revijalni listovi dopune. Od tih zaraznih klica, čovjek pobjeći ne može. U knjižnične čitaonice i starogradske kavane, PEN klubove i planinarske domove, taj smradni zadah se uvukao. Don Kaćunkova Marija Magdalena će se, vidjet ćete, i sa Svetog oltara oglasiti. Rijetku ljudsku misao, naslage medijskog smrada zagušuju, iz naših života posljednja cvjetna polja nestaju.

Sport – negacija ljudskog u čovjeku

„Nogometaše sam uvijek mogla namirisati.“ (Gola istina str. 207)

Nogometaši se puno znoje i vjerojatno ih nije teško „namirisati“. A zašto je privlači baš taj „miris“? Jesu li u „mirisu“ nogometaša kakve posebnosti?

Nitko među njima ne osjeća da kvari život, da ga svodi na šarene mjuhurčice.

Maksim Gorki:
Meščani (Malograđani)

Biti nekoristan, to je biti mrtav.

Johann Wolfgang Goethe
(Mudrosti svijeta)

Bi li ijedan veliki mislilac uspio postići svoj cilj i stvoriti trajno i vječno djelo da je kao zvijezdu vodilju izabrao prevrtljivi divlji oganj javnog mnijenja, odnosno mišljenja ljudi kratke pameti.

Arthur Schopenhauer
(Mudrost i ljepota baštine)

U sramoti se osjećaju kao riba u vodi.

Jean Geuet: *Tužne trombe*

Ništa nije toliko nedostižno, da se ne bi moglo ishoditi s pokvarenošću.

Bronislava Aubelj:
Sentence (Sentencije)

Da žene čeznu za lepotom, ne bi smele toliko puta da se služe njenim imenom. No one uopšte nemaju i ne mogu da imaju potrebu za lepotom, jer na njih u tom smislu deluje samo socijalno priznata spoljna pojava. A lepo nije ono što se dopada.

Otto Weininger: *Pol i karakter*

Nijedno ropstvo nije sramotnije od dobrovoljnog.

Seneka (*Latinske izreke*)

Čovjek je nešto što treba da bude prevladano.

Friedrich Nietzsche:
Tako je govorio Zaratustra

Po planu đavola

Milijune ljudskih sudbina je snježnobijela noga bludnice zgazila. Magijom laži i nabreklih usana, opila je pretvorljiva Eva atleta i poete, generale i vladare. Kao da je u službi đavla. Nad njezinom gnjilom utrobom stenju grešni i pobožni, gladni i siti, mali i odabrani. A ona, sveprisutna Madona, otrovnim sisaljka hobotnice im posljednje kaplje ponosa hladnokrvno ispija. Dok milijuni krvare i umiru, ona, opojna Madona, boji kosu i nad otvorenim grobovima pleše. Koliko visokih htijenja je umrtvila, koliko nada je pokopala, ljepote razgradila, čistosti ogadila; koliko prljavih poslova obavila, koliko ih je u crno zavila! Ona, vječna Madona.

Kad tragično činjenje bludnice osvijesti, čovjek se čudi. A sve bi mu moralo biti jasno. Od Homera do Krleža, o bludnici su brojni poznavatelji ljudske duše sve rekli (Sveti Augustin ju je opisivao kao vraga). O vražjem poslanstvu bludne žene, s posebnom su strašću progovarali oni muškarci, koji su dobro znali da punoću života ne mogu ostvariti bez žene. Klasična literatura i etički ustroj čovječanstva uče nas da je bludnica vječna brana na stazi očovječenja čovjeka. Zato je i najveći neprijatelj čovjeka – žene i muškarca.

Pa ipak – ali baš zato – bludnica je vječna. Nju treba slabiji dio čovječanstva, dakle, prevladavajuća sila. Da, slabiji su jači – kakva ironija života! – oni vode svijet. Jači su jer su povezani, udruženi, zbratimljeni. A udružuju se jer nisu cijeli – svakom nešto nedostaje – i ne mogu sami koračati kroz život. Njihova snaga je u oštećenosti – misaonoj, emotivnoj, pa i tjelesnoj. Necijeli se njuše, bratime se (po ovoj i onoj oštećenosti) i snagom prljavog povodnja ruše preostale svijetle vrhove života.

KAMO SUTRA

Svijet u kome je još imalo smisla živjeti, bio je osuđen na propast. Svijet koji ga je odmijenio, ne zaslužuje da se u njemu živi.

Franz Kafka
(*Mudrost i ljepota baštine*)

Nakon iskustva s novim gospodarom, stari se često oplakuje.

Ezop (*Mudrosti grčke antike*)

Za nerazumne je bolje da se njima vlada nego da oni vladaju.

Demokrit (*Mudrosti svijeta*)

Što ste vi učinili od svoje znanosti? Što ste učinili od svojega humanizma? Gdje je vaše dostojanstvo, koje pripada misaonoj trsci?

Jean Paul Sartre: *Mućnina*

Sudbina čovječanstva je bila predvidljivija u predvečerjima svjetskih ratova, nego je danas. Pokretači tih katastrofa, motivi i ciljevi, bili su, više ili manje, poznati; čovjek je znao, barem približno, protiv koga se bori i zašto se bori. Preživjeli su po završetku rata bili pametniji nego prije. Imali su, više ili manje, izglednu budućnost. O vlastitoj sudbini je čovjek u znatnoj mjeri sam odlučivao.

Običan smrtnik danas ne zna hoće li sutra imati minimalnu plaću, još manje hoće li u starosti uživati mirovinu – neće li, dakle, umrijeti od gladi. Niti jedna takozvana pravna država ne može danas čestitom čovjeku zajamčiti da sutra neće biti pribijen na stup srama. Niti jedan društveni odličnik, i kad se radi o pristojnim ljudima, ne može biti siguran da neće završiti u zatvoru. U rijetkim trenucima bistrenja svijesti, čovjek sa zaprepaštenjem shvati: danas mirno podnosi stanje, zbog kojega bi jučer bio duboko nesretan, bunio se, ili bi se ubio. O odumiranju zdrave pameti tragično svjedoče i ovovremeni regionalni ratovi. Tko i zašto ih pokreće – uistinu – ratujući narodi ne znaju. Preživjeli iz rata izlaze potpuno raščo-vječeni, „pobjednici“ su jednako nesretni, svima je gore nego prije.

Da je čovječanstvo dospjelo u stanje čovjeku dosad nepoznato, potvrđuje i sljedeća činjenica: čovjek ne zna tko je kriv za sveopće beznađe. Pretpostavimo da se u narodu rodi dovoljno htijenja za kolektivni protest, za bunt. Kamo će usmjeriti energije, protiv koga da se bori, tko je kriv? Da, svi smo krivi. A gdje su svi krivi – nitko nije kriv. Kakav đavolski plan!

U knjizi *Divni novi svijet – revizija*, Huxley je objasnio ugrađivanje potreba u sustav uvjetnih refleksa djece. Preko radija i televizije propagandist može uspostavljati odnos i s malom djecom. Kako nemaju znanja, funkcioniraju kao prazne kasete, na koje se snima ono što nepoznati netko želi. Neprekidni, usavršeni nagovori, kao kapi tekućeg voska prožmu dječji um, s njim se slijepe i promijene ga u nagovore same. Mišljenje djeteta se oblikuje kao sažetak tih nagovora. S takvim mišljenjem dijete prelazi u odraslost.

Na sličan način propagandisti opće s neosviještenim odraslima. I većinu obrazovanih ljudi je moguće približiti stanju „prazne kasete“. Huxley se u tom objašnjenju opire poznatim Pavlovljevim istraživanjima uvjetnih